

ภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและ
บทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย¹

Representations of Vocational Students Linguistically Constructed In
Education News and Articles in Thai Newspapers

สิริภัทร เชื้อกุล²

ศิริพร ภัคดีผาสุข³

Received 12 June 2020

Revised 14 October 2020

Published 22 October 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ประกอบสร้างผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย และวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทน เก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน ตั้งแต่ 1 มกราคม 2555 ถึง 31 ธันวาคม 2561 จำนวน 913 ตัวบท ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) เป็นกรอบในการศึกษาผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในการประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งภาพด้านบวก ภาพด้านลบที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคม และภาพด้านลบ ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือถึงแม้ข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันจะเป็นพื้นที่สำหรับสนับสนุนการเรียนอาชีวศึกษา แต่ก็มี การนำเสนอภาพด้านลบ และภาพด้านลบที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา การนำเสนอภาพในลักษณะที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมเช่นนี้ แม้ว่าจะมีจุดประสงค์เพื่อเสริมภาพด้าน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง ภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ประกอบสร้างผ่านภาษาในวาทกรรมสื่อมวลชนและวาทกรรมสื่อภาครัฐ: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

²หน่วยงานผู้แต่ง: หลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/หน่วยปฏิบัติการวิจัย "ไทยวิทรรศน์" เพื่อการศึกษาภาษา วรรณคดี และคติชนไทย

³หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/หน่วยปฏิบัติการวิจัย "ไทยวิทรรศน์" เพื่อการศึกษาภาษา วรรณคดี และคติชนไทย.

บวก แต่ก็มีส่วนแสดงให้เห็นมุมมองลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษาตามนโยบายภาครัฐ

คำสำคัญ: ผู้เรียนอาชีวศึกษา, ภาพตัวแทน, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์, อัตลักษณ์

Abstract

This paper aims at analyzing the representations of vocational students linguistically constructed in education news and articles in Thai daily newspaper, and analyzing the discourse practice and sociocultural practice related to the construction of these representations. The data were gathered from three Thai daily newspapers: Thairath, Daily News, and Matichon starting from January 01, 2012 until December 31, 2018. In total, 913 texts were gathered and analyzed. In this study, Critical Discourse Analysis (CDA) was adopted as an analytical framework. The analysis reveals that different kinds of linguistic strategies are employed for constructing the representations of vocational students in three main groups namely positive representations, positive representations with hidden negative attitude, and negative representations. It is noteworthy that although these discourses tend to be a space for promoting vocational education, the negative representations as well as the positive representations with hidden negative views against vocational students were also found. These representations may unintentionally reemphasize the negative attitude towards vocational students which can be an obstacle of the government policy for the promotion of vocational education.

Keywords: Vocational students; Representations; Critical Discourse Analysis; Identity

1. บทนำ

สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งการแข่งขันทางการค้าและการพัฒนาประเทศให้ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Innovation Drive Economy) (ภักดี รัตนมุขย์, 2561: 14) ผู้เรียนอาชีวศึกษาหรือผู้ที่มีทักษะฝีมือเชิงช่างมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงวางแผนการผลิตและ

พัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการกำหนดนโยบายและมาตรการสำคัญ ตลอดจนโครงการความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อเร่งผลิตและพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยมุ่งหวังให้เกิดผลอย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรม ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนอาชีวศึกษาอย่างจริงจัง แต่ก็ยังเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เพราะจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ผลิตได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของสถานประกอบการ สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะสังคมยังคงมีทัศนคติด้านลบต่อการเรียนและผู้เรียนอาชีวศึกษา ทัศนคติดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการบริโภคข่าวสารผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะประเด็นการทะเลาะวิวาทที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน การใช้ภาษาในการนำเสนอที่มีความโดดเด่น เร้าอารมณ์ และกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามสิ่งที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ เมื่อเนื้อหาดังกล่าวปรากฏซ้ำอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการตอกย้ำภาพตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อทัศนคติของคนในสังคม

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันมิได้มีเพียงข่าวที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในหน้าหนึ่งเท่านั้น แต่ยังมีการนำเสนอข่าวและบทความการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่หน้าใน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารด้านบวกเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาด้วย การนำเสนอข่าวสารด้านบวกดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลและช่วยสนับสนุนให้คนหันมาสนใจเรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าวาทกรรมที่นำเสนอภาพตัวตนผู้เรียนอาชีวศึกษาในข่าวและบทความการศึกษาไม่ได้ประกอบสร้างเฉพาะภาพด้านบวก เพราะยังคงปรากฏภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ โดยเฉพาะภาพเกี่ยวกับความรุนแรง จึงเป็นการตอกย้ำความคิด ความเชื่อด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาให้เด่นชัดขึ้น ส่วนภาพด้านบวกนั้นหากมองอย่างผิวเผินอาจพบว่าจะช่วยสร้างการรับรู้ที่ดีให้คนในสังคมมีมุมมองด้านบวกต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ประเด็นสำคัญคือการประกอบสร้างภาพด้านบวกดังกล่าวบางครั้งยังปรากฏรูปภาพที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 “เด็กอาชีวะ” กลุ่มเด็กที่บางครั้งถูกสังคมมองข้ามความสามารถ ทั้งที่เด็กๆ เหล่านี้มีศักยภาพพร้อมที่จะปล่อยพลังที่มีอยู่เต็มเปี่ยมออกมา เพียงแค่รอผู้ใหญ่ให้โอกาส และเปิดพื้นที่ให้เขาเท่านั้น (เดลินิวส์, 31 มกราคม 2560)

จากตัวอย่างข้างต้นแม้ว่าในภาพรวมต้องการนำเสนอเนื้อหาด้านบวกว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีศักยภาพ แต่ยังไม่ปรากฏรูปภาพที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมเรื่องความเท่าเทียมหรือการได้รับโอกาสใน

สังคมของผู้เรียนอาชีวศึกษา

จากการสำรวจงานวิจัยต่างๆ พบว่าถึงแม้จะมีงานที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ยังไม่มียงานที่ศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาโดยใช้มุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) ที่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ประกอบสร้างผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตลอดจนวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยให้เห็นว่าการประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันที่ควรจะเป็นพื้นที่สำหรับการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านบวก ยังคงมีการสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งในด้านพฤติกรรมความรุนแรง และความไม่เท่าเทียมกัน แม้ว่าการนำเสนอที่มีการสะท้อนมุมมองด้านลบนั้นอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ภาพด้านบวกเด่นชัดขึ้น แต่ก็มีส่วนแสดงให้เห็นว่ายังคงมีมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในสังคม นอกจากนี้ผลการศึกษาอาจช่วยให้เกิดความตระหนักรู้หรือรู้เท่าทันการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาที่มีทั้งเนื้อหาด้านลบและด้านบวก เนื้อหาด้านลบนั้นยังตอกย้ำภาพด้านลบของผู้เรียนอาชีวศึกษา ส่วนเนื้อหาด้านบวกที่พบในปริมาณมากยังปรากฏกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา หากผู้อ่านไม่รู้เท่าทันการนำเสนอของสื่อมวลชน มุมมองด้านลบดังกล่าวอาจถูกขบเน้นให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาไทย

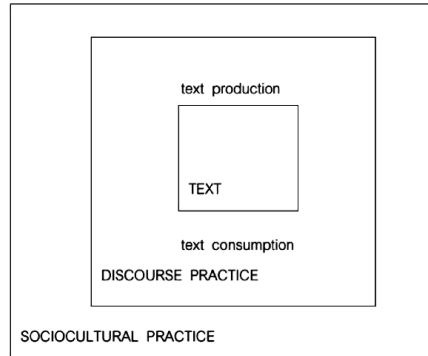
2. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยแบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis - CDA)

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995a) อธิบายว่า วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสังคม และเพื่อแสดงให้เห็นเรื่องการครอบงำ และความไม่เสมอภาคที่ถูกผลิตซ้ำในสังคม แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1992, 1995b อ้างถึงในณัฐพรพานโพธิ์ทอง, 2556: 8-9) ได้เสนอกรอบการวิเคราะห์ที่เรียกว่า “กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม” (the three dimensional framework) ตามกรอบนี้วาทกรรมจะประกอบด้วย 3 ส่วนหรือ 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ตัวบท (text) ประกอบด้วยวัจนภาษาและสิ่งต่างๆ ที่สื่อความหมาย มิติที่ 2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice)

คือ วิธีที่ตัวบทถูกผลิตขึ้นและเผยแพร่ออกไป รวมทั้งการตีความตัวบทจากผู้รับสาร และมิติที่ 3 วิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (sociocultural practice) คือ บริบท 3 ระดับ ได้แก่ สถานการณ์ สถาบัน และสังคมซึ่งแวดล้อมวาทกรรมนี้ๆ

ภาพที่ 1: กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม

ที่มา: Fairclough (1992, 1995b)

ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์ตัวบท จะเป็นการพรรณนา (Description) โดยนำความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์มาวิเคราะห์หรือภาษาที่ปรากฏในตัวบท ส่วนวิธีปฏิบัติทางวาทกรรม เป็นการตีความ (Interpretation) ตัวบท เพื่อให้เห็นกระบวนการผลิตและบริบทตัวบท และหลังจากตีความจะใช้อธิบาย (Explanation) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม

แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการศึกษาภาษาในฐานะองค์ประกอบของวาทกรรมควบคู่ไปกับการศึกษาทำความเข้าใจสังคม ทำให้เห็นวิธีการในการใช้อำนาจ การครอบงำ หรือความไม่เท่าเทียมกันที่ถูกผลิตซ้ำภายใต้อุดมการณ์หรือชุดความคิดบางประการ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 153-154) กล่าวว่างานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในภาษาไทยสนใจข้อมูลที่มีการเผยแพร่ในสื่อซึ่งกระจายไปสู่คนจำนวนมากหนึ่งในกลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวัน การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันมีความน่าสนใจเนื่องจากหากพิจารณาอย่างผิวเผินอาจมองว่าเป็นการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นตามความจริงอย่างชัดใส ตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตาม แท้จริงแล้วการนำเสนอที่ปรากฏนั้นไม่ใช่ภาพสะท้อนความเป็นจริง (true reflection) แต่เป็นการนำเสนอ “ภาพตัวแทน” ซึ่งมักจะเป็นการเลือกสรรนำเสนอข้อมูลบางแง่มุม และอาจจะมีการตีความและการให้ความหมายเพิ่มเติม ทำให้ผู้อ่านมีทัศนคติหรือมุมมองต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาตามที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ ภาพตัวแทนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา

หรือสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอดหรือนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่างๆ ในความคิดให้ผู้อื่นหรือโลกภายนอกได้รับรู้ การนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่างๆ ในความคิดนั้น ส่วนใหญ่จะผ่านขั้นตอนการตัดสินใจและประเมินค่า การตีความ และการเลือกสรรแง่มุมในการนำเสนอ นอกจากนี้ จุดยืนและมุมมองของผู้นำเสนอภาพแทนก็มีผลต่อทัศนคติ การตีความ และประเมินค่าสิ่งต่างๆ ที่นำเสนอ ขั้นตอนและปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการสร้างความหมายบางประการให้แก่สิ่งที่นำเสนอ ดังนั้น การนำเสนอภาพตัวแทนจึงไม่ใช่เพียงการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดภาพในความคิด หากแต่ยังเป็นการตัดสินใจคุณค่าและให้ความหมายแก่สิ่งที่นำเสนอโดยภาพตัวแทนนั้นด้วย (Hall, 1997, 2003 อ้างถึงในศิริพร ภักดีผาสุก, 2561: 100-101) จากนิยามดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอภาพตัวแทนเกี่ยวข้องกับการเลือกสรร การประเมินค่า การตีความ ตลอดจนมุมมองของผู้ส่งสาร ทำให้เกิดการประกอบสร้างความหมายของสิ่งที่นำเสนอที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันจึงมีลักษณะที่เรียกว่าภาพตัวแทนเพราะสื่อมวลชนมีการตัดสินใจ การประเมินค่า และมีการเลือกสรรแง่มุมในการนำเสนอ การศึกษาด้วยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อาจเผยให้เห็นว่าการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ดูเหมือนเป็นการรายงานข่าวสารตามความจริง แท้จริงแล้วเกิดจากการประกอบสร้างที่อาจมีการสะท้อนทัศนคติด้านลบทำให้ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ และมุมมองของคนในสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาพตัวแทนโดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบการศึกษาภาพตัวแทนจากหลายกลุ่มข้อมูล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ไม่ได้นำเสนอภาพที่พบทั้งหมด แต่มีการคัดเลือกบางภาพมานำเสนอให้โดดเด่น นอกจากนี้ยังเผยให้เห็นประเด็นเรื่องการแฝงอคติในกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา เช่น สุภัทร แก้วพัตร (2559) ศึกษาภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าภาพตัวแทนคนอีสานที่ถูกนำเสนอจากตัวบททั้ง 2 กลุ่มมีการเลือกเน้นย้ำภาพตัวแทนที่แตกต่างกัน โดยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนำเสนอภาพในด้านบวกมากกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ นอกจากนี้ยังพบประเด็นการแฝงอคติและนัยเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในสังคมในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนอีสาน ธีระยุทธ สุริยะ (2560) ศึกษาภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาที่ปรากฏในตัวบทไม่ใช่ภาพที่เป็นกลาง แต่ผู้ผลิตตัวบทได้เลือกเฟ้นบางภาพมานำเสนอให้โดดเด่น สอดคล้องกับจุดยืนของตน สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2562) ศึกษาภาพตัวแทนของผู้ชุมนุมทางการเมืองในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าภาพของผู้ชุมนุมในเหตุการณ์เดียวกัน เมื่อถูกนำเสนอจากผู้ผลิตตัวบทที่มีจุดยืนแตกต่างกัน ย่อมทำให้ภาพที่นำเสนอออกมามีความแตกต่างกัน กล่าวได้ว่าข้อมูลที่สื่อมวลชนนำเสนอ อาจไม่ได้เป็นเพียงการรายงานข่าว

เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กลุ่มที่ตนเองสนับสนุน ชุมชนพุทธจักร จีรวรรณกิจ (2559) ศึกษาภาพตัวแทนของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เรียกว่า “เซเลบริตี้” ที่สื่อผ่านบทสัมภาษณ์ในนิตยสารภาษาไทยผลการศึกษากำหนดให้เห็นว่าภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เรียกว่า “เซเลบริตี้” ที่ปรากฏในตัวบท บางส่วนดูเหมือนเป็นภาพที่สมบูรณณ์เกินจริงและขัดแย้งกับภาพในวาทกรรมอื่น ดังนั้นผู้รับสารควรตั้งคำถามว่าแท้จริงแล้วผู้ส่งสารกำลังพยายามสร้างภาพแทนจากมุมมองใดมุมมองหนึ่ง เพื่อประโยชน์บางอย่างของผู้มีส่วนร่วมในการผลิตวาทกรรมหรือไม่

งานวิจัยข้างต้นเป็นการศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม งานวิจัย 3 เรื่องแรกศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่มีอำนาจน้อยในสังคมไม่ว่าจะเป็น คนอีสาน ชาวโรฮิงญา ผู้ชุมนุมประท้วง โดยที่ภาพของกลุ่มคนดังกล่าวถูกประกอบสร้างจากกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า นั่นคือ สื่อมวลชน สอดคล้องกับที่ กาญจนา แก้วเทพ (2545: 88) ได้กล่าวว่า การศึกษาภาพตัวแทนมักให้ความสนใจในกลุ่มคนที่มีอำนาจน้อยในสังคม เช่น วิทยุชน โสเภณี ชนกลุ่มน้อย คนที่เป็นโรคเอดส์ ผู้พิการ คนแก่ ฯลฯ ซึ่งภาพตัวแทนของกลุ่มคนเหล่านั้นมักถูกสร้างจากคนอื่นที่มีอำนาจเหนือกว่า ส่วนงานเรื่องสุดท้ายศึกษาข้อมูลจากกลุ่มคนที่มีชื่อเสียงหรือมีอิทธิพลต่อคนในสังคม จากการศึกษาข้อมูลยังไม่พบงานที่ศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาในสังคมไทย แม้ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาจะเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ แต่ถือว่ายังคงเป็นกลุ่มที่มีอำนาจน้อยในสังคม เพราะภาพเหมารวมในด้านลบที่สื่อมวลชนซึ่งมีอำนาจมากกว่านำเสนอภาพดังกล่าวสู่สังคมมาเป็นเวลานาน การศึกษาภาพตัวแทนของคนกลุ่มนี้จึงมีความน่าสนใจว่ามีกลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่างไร และภาพตัวแทนที่ปรากฏมีลักษณะอย่างไรบ้าง

2.2 สถานะของอาชีวศึกษาในสังคมไทยตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

การอาชีวศึกษาหรือการอาชีพ เป็นรูปแบบการศึกษาที่มีความสำคัญและอยู่ในสังคมไทยมานาน เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยที่มีอาชีพการสร้างประติมากรรมต่างๆ สมัยกรุงศรีอยุธยามีการสร้างเครื่องถ้วยชามสังคโลก และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการรวบรวมช่างฝีมือต่างๆ ที่เรียกว่าช่างสิบหมู่ งานช่างที่ใช้ทักษะและฝีมือเหล่านี้ในช่วงแรกไม่ได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบอย่างในปัจจุบันแต่เป็นถ่ายทอดวิชาอาชีพจากรุ่นสู่รุ่น หรือจากครูผู้เชี่ยวชาญไปสู่ผู้เรียนที่เป็นคนในครอบครัวหรือในชุมชนเดียวกัน ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2479 ปรากฏคำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาไทย (ดวงนภา มกรานุรักษ์, 2554: 36-38) ความสำคัญของการอาชีวศึกษาในสังคมไทยมีมากยิ่งขึ้นเมื่อประกาศใช้แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2504 การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงแรกเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองของความเจริญเติบโตด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก จนกระทั่งเข้าสู่ฉบับที่ 8 ได้ปรับเปลี่ยนมาเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่เน้นความสำคัญและความจำเป็นกับการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ แผนฯ ฉบับนี้พัฒนาต่อเนื่องจากแผนฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญคือ การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 11-12) ในช่วงระยะเวลาของแผนฯ ฉบับที่ 11 และ 12 การจัดการอาชีวศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555-2569 โดยกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย รัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ หรือ “โมเดลประเทศไทย 4.0” ซึ่งเป็นกรวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ของรัฐบาล นโยบายดังกล่าวเน้นการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กัน ตามนโยบายดังกล่าวการอาชีวศึกษาถือว่ามีความจำเป็นในการจัดเตรียมคนที่มีฝีมือเข้าสู่ตลาดแรงงาน จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญคือการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและสมรรถนะสูงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน ผู้เรียนอาชีวศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญ เพราะเป็นกลุ่มที่มีทักษะและแรงงานฝีมือที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ดังคำกล่าวของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่กล่าวในงานอาชีวศึกษาทวิภาคีไทย เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2557 ณ Exhibition Hall 7-8 ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี ที่ว่า “ผู้เรียนอาชีวศึกษา คือผู้ทรงคุณค่าของสังคม” (สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2558: 94-108)

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้มีงานวิจัยในหลายสาขาที่ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเรียนและผู้เรียนอาชีวศึกษา เช่น การศึกษาของ ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) ศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยใน

ทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564) งานวิจัยนี้เป็นงานด้านการศึกษาที่กล่าวถึงผู้เรียนและการเรียนอาชีวศึกษาได้อย่างละเอียด ตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของการอาชีวศึกษาไทยในอดีต จนถึงแนวโน้มหรือภาพการอาชีวศึกษาไทยในอนาคต ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จนถึงวิธีการแก้ไขและพัฒนาผู้เรียนและการเรียนอาชีวศึกษา ผู้วิจัยพบว่างานด้านการศึกษามีส่วนมากมุ่งเน้นศึกษาด้านพฤติกรรม ความรุนแรงของผู้เรียนอาชีวศึกษาในสาขาช่างอุตสาหกรรมเป็นหลัก (อมร ตี๋กุล, 2553; สุดาพร สิ้นประสงค์, 2550; จิตาภา สืบวงษ์, 2553) นอกจากนี้ยังพบงานด้านนิเทศศาสตร์ ที่เน้นการสังเกต การสัมภาษณ์กลุ่มข้อมูลและผู้เกี่ยวข้อง ไม่เน้นการวิเคราะห์ภาษา เช่น ไปรยา ศรีสวัสดิ์ (2550) ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาสายช่าง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญต่อการรับรู้และการสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาสายช่าง และการเน้นย้ำภาพด้านความรุนแรงของสื่อมวลชน ทำให้ภาพดังกล่าวฝังแน่นอยู่ในสังคมมากกว่าภาพในด้านบวก งานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนและผู้เรียนอาชีวศึกษาเพราะในปัจจุบันนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการอาชีวศึกษามีความชัดเจนขึ้น ภาคเอกชน สื่อมวลชน ตอรับนโยบายดังกล่าวและให้ความร่วมมือในการเร่งผลิตและพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ายังไม่ม้งานวิจัยที่ศึกษาภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์ภาษาในตัวบท ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาและมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

การศึกษาคั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตั้งแต่ 1 มกราคม 2555 ถึง 31 ธันวาคม 2561 จำนวน 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่ได้รับความนิยมสูงสุด 3 อันดับแรก จากการสำรวจความนิยมในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของประชาชน พ.ศ.2555 จัดทำโดยบริษัท เอซีเน็ลสัน (ประเทศไทย) จำกัด (อ้างถึงในคชาธิป พาณิชตระกูล, 2556) โดยเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูล IQ News Clip คำสำคัญในการค้นหา ได้แก่ “อาชีวะ” “อาชีวศึกษา” “ช่างกล” “ใจอาชีวะ” “ใจช่างกล” “เด็กช่าง” “เทคโน” “เทคนิค” “เด็กเทคโน” “เด็กเทคนิค” “ฝีมือชน” “ฝีมือชนคนสร้างชาติ” “อาชีวะฝีมือชนคนสร้างชาติ” ผลการค้นหพบข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 913 ตัวบท

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2561 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11-12 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านกำลังคน และมีนโยบายจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนอาชีวศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วางแผนและจัดทำนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555-2569 ตลอดจนมีโครงการต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อผลิตและพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญและมีการกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับ ได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาในตัวบท 2) กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษา 3) ภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา และ 4) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

4.1 การนำเสนอเนื้อหาในตัวบท การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย มีการนำเสนอเนื้อหาทั้งด้านบวกและด้านลบ เนื้อหาด้านลบพบในปริมาณน้อย และพบเพียงประเด็นเดียวคือพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ส่วนเนื้อหาในด้านบวกพบในปริมาณมาก ประเด็นที่พบ ได้แก่ 1) พฤติกรรมด้านบวกและผลงานของผู้เรียนอาชีวศึกษา 2) แนวทางการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาของภาครัฐและเอกชน 3) ความต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน และ 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษา

นอกจากภาพตัวแทนด้านลบ และด้านบวกที่ปรากฏในตัวบท ผลการศึกษาพบว่าในภาพด้านบวกยังมีการสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาจำนวนตัวบทที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมดสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวบทเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน

ปี	จำนวน ตัวบท ทั้งหมด	การนำเสนอ ภาพด้านบวกของ ผู้เรียนอาชีวศึกษา		การนำเสนอภาพด้านบวก ที่สะท้อนมุมมองด้านลบ ของสังคมต่อ ผู้เรียนอาชีวศึกษา		การนำเสนอ ภาพด้านลบของ ผู้เรียนอาชีวศึกษา	
		จำนวน	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน	คิดเป็น ร้อยละ
2555	47	40	85.10	5	10.64	2	4.26
2556	158	91	57.59	61	38.61	6	3.80
2557	135	83	61.48	41	30.37	11	8.15
2558	159	107	67.29	40	25.16	12	7.55
2559	134	93	69.40	36	26.87	5	3.73
2560	171	131	76.61	26	15.20	14	8.19
2561	109	92	84.40	13	11.93	4	3.67
รวม	913	637	69.77	222	24.32	54	5.91

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวบทเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน มีจำนวนทั้งสิ้น 913 ตัวบท ในจำนวนนี้ประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่โดดเด่นที่สุด คือ ภาพด้านบวก จำนวน 637 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 69.77 รองลงมาคือภาพด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา จำนวน 222 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 24.32 ส่วนภาพด้านลบพบในปริมาณน้อยที่สุด จำนวน 54 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 5.91 แม้ว่าภาพตัวแทนด้านบวกจะพบมากที่สุด แต่ก็พบภาพด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมและภาพด้านลบอยู่จำนวนไม่น้อย กล่าวได้ว่าถึงแม้ข่าวและบทความการศึกษาจะเป็นพื้นที่ที่มีส่วนในการส่งเสริมหรือสนับสนุนผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ก็ยังปรากฏภาพด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบและภาพด้านลบ ดังจะเห็นได้จากจำนวนร้อยละของภาพด้านบวกที่สะท้อน

มุมมองด้านลบ (ร้อยละ 24.32) และภาพด้านลบ (ร้อยละ 5.91) มีจำนวนรวมกันคิดเป็นร้อยละ 30.23 ซึ่งคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของตัวบททั้งหมด ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าในพื้นที่ที่ควรจะเน้นการส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษา ยังคงมีการสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

4.2 กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษานี้ในประเด็นนี้ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามปริมาณที่พบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวก 2) กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา และ 3) กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวก มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความหมายต่างๆ แสดงให้เห็นถึงชุดความคิดในวาทกรรมซึ่งปรากฏอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณากลุ่มข้อมูลพบการใช้คำศัพท์ที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวก ดังนี้

1) การใช้คำเรียกที่สื่อความหมายด้านบวก การใช้คำเรียกเป็นการใช้คำหรือกลุ่มคำในการนำเสนอบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีผลต่อการเลือกแง่มุมในการนำเสนออัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และอาจจะสื่อทัศนคติบางประการได้ด้วย (Machin and Mayr, 2012 อ้างถึงในศิริพร ภัคดีผาสุก, 2561: 111) จากการศึกษาพบการใช้คำเรียกที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 เกาะขอบแข่งขันทักษะฝีมือ แรงบันดาลใจ พัฒนา 'ฝีมือชน' (เดลินิวส์, 2 ตุลาคม 2559)

ตัวอย่างที่ 3 เปิดตัว 'Excellent Model School' หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษาต้นแบบเพื่อความเป็นเลิศด้วยการตั้งภาครัฐ ภาคเอกชนหลากหลายกลุ่มอุตสาหกรรม และภาคประชาสังคม ร่วมกันออกแบบหลักสูตรทวิภาคี สร้างฝีมือชนคุณภาพ และรับเข้าทำงานเมื่อเรียนจบ (มติชน, 21 มีนาคม 2560)

จากตัวอย่างที่ 2-3 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สื่อความหมายด้านบวกว่า “ฝีมือชน” และ “ฝีมือชนคุณภาพ” ซึ่งเป็นนิยามใหม่ของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มูลนิธิเอสซีไอสร้างขึ้น เพื่อสร้างพลังและแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ที่เลือกเรียนและเรียนจบในสายอาชีวะ (มติชน, 12 กันยายน 2558: 17) โดยมีความหมายถึงนักคิดและนักปฏิบัติกรที่เชี่ยวชาญในสายวิชาชีพ ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือจากสถาบันอาชีวะ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ การใช้คำเรียกดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นและคล้อยตามได้ง่ายกว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลที่มีฝีมือ มีความสามารถ อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมรับรู้และคุ้นชินกับนิยามใหม่นี้ ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างภาพด้านบวกต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

2) การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกพร้อมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

2.1) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงความรู้ความสามารถ/ผลงานของผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อเน้นย้ำให้เห็นพฤติกรรมด้านการสร้างสรรค์ผลงาน หรือการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช รมช.ศึกษาธิการ และ ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตรวจเยี่ยมและให้กำลังใจนักศึกษาอาชีวะที่คอยให้บริการ ตรวจสอบสภาพรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และให้บริการซ่อมรถฟรีแก่ประชาชนที่เดินทางในช่วงเทศกาลปีใหม่ที่ผ่านมา (เดลินิวส์, 4 มกราคม 2556)

ตัวอย่างที่ 5 เด็กอาชีวะคว้า 6 เหรียญชิงประดิษฐ์ (มติชน, 15 กุมภาพันธ์ 2556)

จากตัวอย่างที่ 4-5 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “นักศึกษาอาชีวะ” “เด็กอาชีวะ” ในตัวอย่างที่ 4 พบการใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายถึงพฤติกรรมด้านบวก โดยเป็นคำกริยากลุ่มแสดงการกระทำ “ให้บริการ” การใช้คำหรือชุดคำดังกล่าวประกอบสร้างภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านการทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม ส่วนตัวอย่างที่ 5 พบการใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกที่แสดงถึงการมีความรู้ความสามารถ โดยพบคำนาม “เหรียญ” และพบคำกริยากลุ่มแสดงการกระทำ “คว้า (ปรากฏร่วมกับ คำว่า เหรียญ)” การใช้คำหรือชุดคำดังกล่าวประกอบสร้างภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาว่าเป็นคนดีและมีความรู้ความสามารถ

2.2) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงการส่งเสริมหรือพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 วี-เซฟ ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนานักศึกษาอาชีวศึกษา ปีโตรเคมีให้เป็นคนเก่งทั้งทักษะวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและวิธีการทำงานที่เป็นระบบ (มติชน, 1 มีนาคม 2561)

จากตัวอย่างที่ 6 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “นักศึกษาอาชีว” และพบการใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกเกี่ยวกับการส่งเสริมหรือพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ในคำว่า “การพัฒนา” ถ้อยคำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่สามารถปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองได้ ตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา สัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือบุคคลที่มีความสำคัญ

2.3) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงความต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อเน้นย้ำ ว่าหน่วยงานต่างๆ ยังคงต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา และจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ผลิตได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7 ขณะนี้ในพื้นที่อีสาน ยังขาดแรงงานอาชีวะที่มีฝีมือมากกว่า 5 หมื่นคน และถ้าทุกประเทศมาลงทุนเพิ่มก็จะต้องการอาชีวะที่เชี่ยวชาญใน 10 อาชีพแห่งอนาคตมากกว่า 1 แสนคน (มติชน, 26 เมษายน 2561)

ตัวอย่างที่ 8 ชัยชนะในครั้งนี้ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวอาชีวศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวะเป็นผู้ที่มีทักษะฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ เพราะสามารถทำงานได้ทันทีหลังเรียนจบ (มติชน, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

จากตัวอย่างที่ 7-8 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “แรงงานอาชีวะ” “อาชีวะ” “ชาวอาชีวศึกษา” “ผู้ที่เรียนอาชีวะ” และพบการใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกที่แสดงว่ายังคงมีความต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา และแสดงว่าจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ในคำว่า “ขาด” “ต้องการ” และ “เป็นที่ต้องการ” สัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือบุคคลที่มีความสำคัญ เพราะหน่วยงานต่างๆ/ประเทศต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา

2.4) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อเน้นย้ำถึงคำตอบแทนและความมั่นคงความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของผู้เรียนอาชีวศึกษา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 หากถามว่าเด็กไทยมีฝีมือหรือไม่ ตอบได้เลยว่าเราก็ไม่แพ้ชาติใดในโลก แต่ระบบการส่งเสริมการเรียนรู้หรือสายอาชีพของไทย ยังน้อยอยู่ พ่อ แม่ ยังยึดติดว่า ลูกต้องเรียนสายสามัญต้องรับปริญญา ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด เพราะเด็กที่เรียนสายอาชีพ 100% ไม่ตกงาน (เดลินิวส์, พฤษภาคม 2557)

ตัวอย่างที่ 10 ทิวเข้มนศ.ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 15 บริษัทชั้นนำ...อ้าแขนรับทำงานทันที...นับเป็นอีกหนึ่งโครงการดีๆ ในการสร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคงให้นักศึกษาอาชีวศึกษา! (มติชน, 9 มีนาคม 2560)

จากตัวอย่างที่ 9-10 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “เด็กที่เรียนสายอาชีพ” “นักเรียนอาชีวศึกษา” และพบการใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกที่แสดงว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาจะได้รับค่าตอบแทนและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ในข้อความว่า “100% ไม่ตกงาน” “อ้าแขนรับทำงานทันที...สร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคง” สัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือบุคคลที่มีความมั่นคงและมีความก้าวหน้าในอนาคตการทำงาน

4.2.1.2 การใช้อุปลักษณเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญและเป็นผู้ที่ประเทศต้องการ ศิริพร ภัคดีมาสุก (2561: 91) กล่าวว่าอุปลักษณเป็นการทำความเข้าใจสิ่งหนึ่งโดยการถ่ายโอนลักษณะเด่นของสิ่งอื่นที่อยู่ต่างแวงตรงความหมายมาใช้อธิบายสิ่งนั้น กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการใช้ “แบบเปรียบเทียบ” มาอธิบาย “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” ความหมายใหม่ดังกล่าวได้มาจาก “แบบเปรียบเทียบ” ซึ่งมีการถ่ายโอนลักษณะเด่นและคุณค่าบางประการไปยัง “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” จากการศึกษาพบการใช้อุปลักษณเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญและเป็นผู้ที่ประเทศต้องการ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 11 ปั้นเด็กอาชีวะสู่โรงแรมห้าดาว (ไทยรัฐ, 2 มีนาคม 2556)

ตัวอย่างที่ 12 ปั้นเด็กอาชีวะเป็นผู้ประกอบการ (เดลินิวส์, 10 เมษายน 2559)

จากตัวอย่างที่ 11- 12 พบการใช้อุปลักษณในคำว่า “ปั้นเด็กอาชีวะ” สื่อได้ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นเสมือนสิ่งที่ขึ้นรูปได้ สามารถปั้นหรือสร้างสรรค์เป็นรูปร่างต่างๆ ตามที่ผู้ปั้นต้องการ หรือกล่าวได้ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนหรือพัฒนาให้เป็นไปตามที่ผู้ปั้น (หน่วยงานภาครัฐและเอกชน) ต้องการได้ การใช้อุปลักษณในที่นี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีความสำคัญและเป็นที่ต้องการของประเทศชาติจึงต้องสร้างขึ้นหรือผลิตขึ้นมาให้เพียงพอต่อความต้องการ

ตัวอย่างที่ 13 ตามไปดู มุลนิธิเอสซีจี บ่มเพาะ... ฝีมือชน คนสร้างชาติ (มติชน, 12 กันยายน 2558)

ตัวอย่างที่ 14 เมล็ดพันธุ์อาชีวศึกษาเหล่านี้จะเติบโตเป็นบุคลากรด้านอาชีพที่สำคัญของประเทศ
สร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข
(เดลินิวส์, 17 พฤษภาคม 2558)

จากตัวอย่างที่ 13- 14 พบการใช้อุปลักษณณ์ในคำว่า “บ่มเพาะ... ฝีมือชน คนสร้างชาติ” และ “เมล็ดพันธุ์อาชีวศึกษา” สื่อได้ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาให้เติบโตเป็นคนที่ดีมีคุณภาพ ช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไปได้ การใช้อุปลักษณณ์ในที่นี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีความสำคัญและเป็นที่ต้องการของประเทศชาติ เปรียบเหมือนการปลูกพืชที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือในการช่วยดูแลตลอดจนใช้ระยะเวลาในการรอให้เมล็ดพันธุ์นั้นเติบโต

การใช้อุปลักษณณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องสร้างหรือผลิตขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการ

4.2.1.3 **การใช้สหบทเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญ** การใช้สหบททำให้เห็นว่าวาทกรรมที่ผลิตผ่านตัวบทจะมีวาทกรรมอื่นแทรกอยู่ด้วยหรือแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมที่ผลิตผ่านตัวบทนั้นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวาทกรรมอื่น โดยอาจเป็นการยกคำพูดหรือเรื่องเล่าต่างๆ มาแทรกเพื่อสนับสนุนความคิดของผู้ผลิตตัวบท (Fairclough, 1992: 101-102) การใช้สหบทในที่นี้คือการอ้างอิงหรือแทรกตัวบทอื่นเข้ามาเพื่อแสดงว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ดังนี้

1) **การกล่าวอ้างคำพูดของบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญ** การกล่าวอ้างเช่นนี้จะช่วยให้ตัวบทมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 15 เมื่อวันที่ 21-22 สิงหาคมที่ผ่านมา “พลเอกสุรเชษฐ์ ชัยวงศ์” รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงพื้นที่ตามการประชุม ครม.สัญจร จังหวัดนครราชสีมา โดยได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรื “พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา” ให้ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมและติดตามการดำเนินงานด้านอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ในการผลิตและพัฒนากำลังคน ซึ่งนายกรัฐมนตรืให้ความสำคัญและเน้นย้ำอยู่เสมอว่า “ผู้เรียนอาชีวศึกษา คือผู้ทรงคุณค่าของสังคม” (มติชน, 28 สิงหาคม 2560)

ตัวอย่างที่ 16 ประเทศชาติกำลังต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือเพื่อรองรับการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ภาคการผลิตและภาคเกษตรกรรมจำนวนกว่า 40 อุตสาหกรรม

ไทยกำลังขาดแคลนแรงงานกว่า 3.8 แสนคน ในขณะที่น้องๆ ที่จบมหาวิทยาลัยกำลังเผชิญกับปัญหาการตกงานหรือการหางานทำที่ตรงกับสายที่ตัวเองจบมาไม่ได้ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงสนับสนุนให้น้องๆ เลือกเรียนสายอาชีพให้มากขึ้น ซึ่ง **พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี** ก็ได้กล่าวไว้ว่า “นักเรียนอาชีวะจะเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของประเทศและเศรษฐกิจไทย” (มติชน, 19 มีนาคม 2558)

จากตัวอย่างที่ 15-16 เป็นการกล่าวถึงถ้อยคำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในข้อความที่ว่า “ผู้เรียนอาชีวศึกษา คือผู้ทรงคุณค่าของสังคม” และ “นักเรียนอาชีวะจะเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของประเทศและเศรษฐกิจไทย” เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของผู้เรียนอาชีวศึกษา การอ้างคำพูดของบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นและคล้อยตามได้ง่ายว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

2) การกล่าวอ้างคำขวัญเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญ และการอ้างคำขวัญยังทำให้คนในสังคมจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 17 เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมดีๆ ที่ช่วยให้น้องๆ ได้ฝึกประสบการณ์จริงและได้ช่วยเหลือสังคม สมกับเป็น “อาชีวะ ฝีมือชนคนสร้างชาติ” (มติชน, 5 พฤศจิกายน 2558)

จากตัวอย่างที่ 17 เป็นการกล่าวอ้างถึงคำขวัญที่ได้จากการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ.) และคณะอนุกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพ (อ.กรอ.อศ.) ครั้งที่ 3/2558 โดยที่ประชุมได้เลือกคำขวัญว่า “อาชีวะฝีมือชนคนสร้างชาติ” พร้อมให้เหตุผลว่าเป็นคำที่ทำให้นึกถึงความเป็นคนอาชีวะได้ชัดเจนทั้งด้านการเรียน การทำงาน รวมถึงการช่วยเหลือสังคม (มติชน, 24 กันยายน 2558: 7) การอ้างคำขวัญดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นและคล้อยตามได้ง่ายว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมรับรู้และคุ้นชินกับคำขวัญดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างภาพด้านบวกต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

3) การอ้างผลการวิจัย/ผลสำรวจเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่ประเทศต้องการ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 18 ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่าประเทศต้องการกำลังคนที่จบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องหาข้อมูลด้านตลาดกำลังคนสาขาต่างๆ และแจ้งให้พ่อแม่ผู้ปกครอง และนักเรียนนักศึกษาทราบเพื่อการตัดสินใจเลือกเรียนในสาขาวิชาชีพที่มีงานรองรับ มีรายได้ ดี มีความก้าวหน้าในอาชีพ (ไทยรัฐ 26 พฤษภาคม 2560)

ตัวอย่างที่ 19 คำตอบสุดท้ายของการศึกษา ก็คือการมีงานทำ โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่ศึกษาเล่าเรียนมาไปประกอบอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้า มีรายได้เพียงพอ และมีความมั่นคงที่จะดำรงชีวิตได้อย่างผาสุก แต่ผลจากการสำรวจของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พบว่า ตลาดแรงงานในประเทศยังขาดแคลนกำลังคนระดับอาชีวศึกษาอย่างมาก ซึ่งความต้องการกำลังคนระดับอาชีวศึกษา และผู้จบการศึกษาอยู่ในภาวะที่ขาดความสมดุล (เดลินิวส์ , 9 พฤษภาคม 2557)

จากตัวอย่างที่ 18-19 พบการอ้างผลการวิจัยและผลการสำรวจความต้องการกำลังคนของประเทศเพื่อสื่อว่าตลาดแรงงานในประเทศต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการดังกล่าว สัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะประเทศชาติกำลังต้องการ

4.2.1.4 การใช้ทัศนภาวะเพื่อสื่อภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา

ทัศนภาวะ หรือ modality คือ หน่วยในภาษาซึ่งแสดงให้เห็นความคิดหรือการผูกมัดตนเองของผู้พูดหรือผู้เขียน (Fairclough 1992, 2003 อ้างถึงใน Machin and Mayr 2012: 186) ทัศนภาวะแบ่งได้ 2 ประเภท คือ Epistemic modality หรือทัศนภาวะที่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ของผู้พูด ใช้สื่อถึงมโนทัศน์การแสดงความเป็นไปได้ ความน่าจะเป็น ระดับความเชื่อมั่น และ Deontic modality หรือทัศนภาวะที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และความผูกพันของผู้พูด ใช้สื่อถึงมโนทัศน์ความจำเป็น การอนุญาต การสั่งห้าม จากการศึกษาพบการใช้รูปภาพที่แสดงระดับความเชื่อมั่นเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาในระดับสูง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 20 ผลงานดีๆ แบบนี้ต้องให้กำลังใจกันต่อไป รวมถึงน้องๆ คนอื่นๆ ที่รับรองว่า อาชีวะสร้างสรรค์ไม่พลาดที่จะนำของดีมาอวดให้โลกได้รู้ เชื่อว่าน้องๆ อาชีวะทุกคนจะสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ได้ริเริ่มคิดจากวันนี้ สู้ขึ้นต่อไปที่เกาะไม่แพ้กันได้ในอนาคตแน่นอน (มติชน, 4 พฤษภาคม 2560)

ตัวอย่างที่ 21 อยากให้สังคมไทยตระหนักคิดถึงปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้น เพราะน้ำเสียไม่ได้เกิดขึ้นเองจากธรรมชาติแต่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์และผมมั่นใจว่าน้องๆ อาชีวะรุ่นหลังๆ จะคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ออกมาใช้ในการแก้ปัญหา น้ำเสียได้ดีกว่ารุ่นพี่ๆ ที่ทำไว้แน่นอน (ไทยรัฐ, 7 มกราคม 2561)

จากตัวอย่างที่ 20-21 พบคำแสดงทัศนภาวะในข้อความว่า “ผลงานดี ๆ แบบนี้ต้องให้กำลังใจกันต่อไป” “เชื่อว่าน้องๆ อาชีวะทุกคนจะสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ได้ริเริ่มคิดจากวันนี้ สูงขึ้นต่อไปที่เก้เก๋ไม่แพ้กันได้ในอนาคตแน่นอน” “ผมมั่นใจว่าน้องๆ อาชีวะรุ่นหลังๆ จะคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ออกมาใช้ในการแก้ปัญหา น้ำเสียได้ดีกว่ารุ่นพี่ๆ ที่ทำไว้แน่นอน” ข้อความดังกล่าวปรากฏคำแสดงทัศนภาวะร่วมกับการกระทำในด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมต่างๆ เป็นการแสดงความเชื่อมั่นในระดับสูงว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีผลงาน และในวาทกรรมข่าวและบทความ การศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันพบการใช้ทัศนภาวะเพื่อสื่อภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับ การประกอบสร้างภาพด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมและภาพด้านลบ

4.2.2 กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวกแต่ปรากฏรูปภาพที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 การปฏิเสธมูลบทเพื่อโต้แย้งมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา การปฏิเสธมูลบท หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือการแย้งกับความคิด เหตุการณ์หรือข้อมูลที่มีมาก่อนหน้าหรือผู้พูดเชื่อว่ามีมาก่อน ข้อความที่มีการแย้งหรือการปฏิเสธมักจะสื่อให้เข้าใจได้ว่ามีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว และผู้เขียนหรือผู้ผลิตตัวบทนั้นต้องการนำเสนอความคิดที่ตอบโต้หรือแย้งสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว อีกนัยหนึ่งก็คือการแย้งกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าก็เท่ากับการแย้งความคิดที่มีอยู่เดิมนั่นเอง (ธีระ บุชชกแก้ว, 2553: 47)

การปฏิเสธมูลบทในบทความนี้จึงหมายถึง การใช้ภาษาเพื่อปฏิเสธหรือแย้งมุมมองด้านลบของสังคมที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา รูปภาพที่สังเกตได้คือคำบอกปฏิเสธ “ไม่ได้” “ไม่ใช่” “อย่า” ปรากฏอยู่ข้างหน้าคำศัพท์ที่แสดงความรู้สึกหรือสะท้อนมุมมองด้านลบ ถึงแม้จะเป็นการนำเสนอเนื้อหาด้านบวก แต่การที่ผู้ผลิตตัวบทใช้การปฏิเสธเพื่อโต้แย้งความคิดที่มีอยู่เดิมเกี่ยวกับลักษณะและมุมมองด้านลบ แสดงให้เห็นว่ายังคงมีการตอกย้ำภาพด้านลบของผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 22 นอกจากนี้ต้องดึงดูคนนักเรียนและผู้ปกครองว่ามาเรียนแล้วประกันอนาคตที่ดี มีงานทำ มีรายได้ไม่ได้น้อยไปกว่าสายสามัญ (ไทยรัฐ, 28 มีนาคม 2556)

ตัวอย่างที่ 23 ตรงนี้คือจุดเปลี่ยนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับ “เด็กอาชีวะ” ที่ไม่ใช่มีแต่ภาพการตีกันใน สายตาคณทิวไป (เดลินิวส์, 7 เมษายน 2561)

จากตัวอย่างที่ 22-23 มีการใช้คำปฏิเสธว่า “ไม่ได้” “ไม่ใช่” ปรากฏอยู่หน้าคำศัพท์ที่แสดงความคิด หรือมุมมองด้านลบที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ในตัวอย่างที่ 22 เนื้อหาข่าวโดยรวมเป็นการนำเสนอในด้านบวก เพื่อให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีความก้าวหน้า มีอนาคตการทำงานที่ดี แต่การปฏิเสธมูลบทดังกล่าวก็ได้สื่อว่าคนในสังคมยังมีความคิดด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในเรื่องความไม่เท่าเทียมกับผู้เรียนสายสามัญ ในตัวอย่างที่ 23 เนื้อหาข่าวโดยรวมเป็นการนำเสนอในด้านบวก แต่การปฏิเสธมูลบทดังกล่าวก็ได้สื่อว่าคนในสังคมยังมีความคิดด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในเรื่องพฤติกรรมความรุนแรง

จากข้อมูลพบว่ามีกรปฏิเสธมูลบทเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือการแย้งกับความคิดหรือ มุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีอยู่เดิมในสังคม ร่วมกับการใช้ถ้อยคำที่สื่อภาพด้านบวกต่อผู้เรียน อาชีวศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้กลวิธีดังกล่าวจะมีจุดประสงค์เพื่อเสริมภาพด้านบวกให้เด่นชัดขึ้น แต่ก็มีส่วนแสดงให้ว่ายังคงมีความคิดหรือมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ในสังคม

4.2.2.2 การใช้สหบทที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

หมายถึง การที่ตัวบทหนึ่งมีการอ้างอิงหรือแทรกตัวบทอื่นเข้ามาเพื่อเสริมความหนักแน่น และความน่าเชื่อถือ รวมทั้งเป็นการชักจูงให้ผู้อ่านเชื่อและคล้อยตามในแง่ลบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) การกล่าวอ้างความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา จากการศึกษาพบการกล่าวอ้างในลักษณะการอ้างถึงความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม เพื่อให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ประสบเหตุการณ์ หรือคิดเช่นนั้นเหมือนกัน ผู้ผลิตตัวบทเลือกใช้วิธีการดังกล่าว เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามความคิดเห็นของคนหมู่มาก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 24 ปัญหาอมตะเรื่องหนึ่งที่อยู่กับสังคมไทยมายาวนาน คือปัญหานักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท ไม่ว่าจะบ้านเมืองจะอยู่ในช่วงเวลาใด จะมีกฎอัยการศึกหรือไม่ก็ยังมีข่าวคราวนักเรียนตีกันให้เห็นอยู่ ยิ่งเมื่อพูดถึงเด็กอาชีวะด้วยแล้ว ภาพลักษณ์แรกๆ ที่หลายๆ คน นึกถึงคงอดไม่ได้ที่ จะต้องมีภาพของการยกพวกเข้าหน้าหันกันผุดขึ้นมาอยู่ในใจด้วยทุกครั้ง...ทั้งที่จริงๆ แล้วใน จำนวนผู้เรียนอาชีวะกว่า 7 แสนคนทั่วประเทศมีปัญหามไม่ถึงร้อยละ 1 จะเรียกว่ารอยต่าง

เล็กๆ ทำให้ชุดสวดยดุดมดราคาไปก็ได้ คงถึงเวลาที่เด็กส่วนใหญ่ที่ดีซึ่งอยู่แต่ในรั้วสถาบันต้อง
ออกมาบอกให้สังคมได้รับรู้ภาพในด้านดีของเด็กอาชีวะให้มากขึ้นบ้าง (เดลินิวส์, 17
พฤศจิกายน 2557)

จากตัวอย่างที่ 24 เป็นการกล่าวอ้างถึงความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ยังมีความคิดหรือมุมมอง
ด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยใช้คำว่า “หลาย ๆ คน” “สังคม” ถึงแม้ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหา
ด้านบวกแต่ยังคงสื่อว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมยังคงมีความคิดด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา หรือยังคงรับรู้แต่
ข่าวด้านลบของผู้เรียนอาชีวศึกษา

2) การกล่าวอ้างถึงความเชื่อในด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีมายาวนาน
ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 25 ได้ยินบ่อยๆ มาหลายสิบปีว่าถ้าเรียนอะไรไม่ได้/เรียนต่อมหาวิทยาลัยไม่ได้/สมองไม่ดี เรียนไม่
เก่ง/ฐานะไม่ดี ไม่มีเงิน ก็ไปเรียนสายอาชีวะ สายอาชีพ สายช่าง ทำให้การศึกษาถูกแบ่งเป็น
ชนชั้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่ผิดเพี้ยนบิดเบี้ยวของสังคมไทย ทั้งที่การศึกษาทุกประเภทล้วนเป็น
ประโยชน์ในการสร้างกำลังคนหลากหลายเพื่อสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ จึง
จำเป็นต้องแก้ไขค่านิยมผิดๆ นี้โดยด่วนควบคู่กับการยกระดับอาชีวศึกษาและวิชาชีพ
อุตสาหกรรม เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ก้าวสู่สายอาชีพที่มีความสำคัญยิ่งต่อความ
เจริญรุ่งเรืองของประเทศ (เดลินิวส์, 28 พฤศจิกายน 2557)

จากตัวอย่างที่ 25 มีการแทรกตัวบทที่แสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ ค่านิยมเดิมๆ ที่เป็นไปในเชิงลบ
ต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา เช่น เป็นเด็กเรียนไม่เก่ง ฐานะไม่ดี จากนั้นจึงกล่าวว่าผู้เรียนสายอาชีพมีความสำคัญ
อย่างยิ่งต่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ การใช้ลักษณะดังกล่าวเพื่อต้องการจะเบนความคิดของผู้อ่านให้มี
มุมมองเชิงบวกต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ขณะเดียวกันการปรากฏรูปภาพที่แสดงถึงความคิด ความเชื่อ หรือ
ค่านิยมในเชิงลบก็สะท้อนว่ายังคงมีมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ในสังคม

4.2.2.3 การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง โดยมีการใช้คำเชื่อม เช่น แต่, แม้ว่า...
แต่, ทั้งที่ เป็นต้น วาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันมีการใช้ประโยคแสดงความ
ขัดแย้งเพื่อประกอบสร้างภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยจะกล่าวถึงเนื้อหาด้านลบนามาก่อนแล้วจึง

ใช้คำเชื่อมเพื่อนำเสนอเนื้อหาด้านบวก การใช้กลวิธีดังกล่าวทำให้เห็นว่าแม้หนังสือพิมพ์ต้องการชูประเด็นด้านบวกแต่ก็ยังมี การสื่อถึงมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 26 ปัญหานักศึกษาอาชีวะต่างสถาบันยกพวกตีกันเป็นปัญหาที่ยังไม่พบทางออก ทั้งๆ ที่ความจริงนักศึกษาอาชีวะมีทักษะและความสามารถสูงมาก หากมุ่งมั่นตั้งใจก็จะสร้างชื่อเสียงให้ประเทศได้ในระดับโลก (ไทยรัฐ, 8 ธันวาคม 2557)

ตัวอย่างที่ 27 กับภาพลักษณ์ที่บางคนคิดว่าเป็นสถาบันที่มักจะสร้างแต่ข่าวคราวความเสียหายโดยเฉพาะการทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน หรือความขัดแย้งระหว่างสถาบัน จนกลายเป็นข่าวหลายต่อหลายครั้ง ในทางตรงกันข้ามก็ยังมีนักศึกษาที่ดีมีความมุ่งมั่นและพร้อมที่จะพัฒนาระดับตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม หนึ่งในนั้นคือวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร (เดลินิวส์, 27 สิงหาคม 2556)

จากตัวอย่างที่ 26-27 พบการใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง โดยมีการใช้คำว่า “ทั้งที่” “ทั้งๆที่” “ในทางตรงกันข้าม” สื่อให้เห็นว่าถึงแม้ผู้เรียนอาชีวศึกษาจะมีความสามารถ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่สังคมยังมีค่านิยมที่ฝังแน่นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาไม่มีความก้าวหน้าและมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความรุนแรง

4.2.2.4 การใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล โดยปรากฏคำแสดงเหตุ-ผล เช่น เพราะ หากเพราะ...จึง เป็นต้น วาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันมีการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผลเพื่อประกอบสร้างภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยจะกล่าวถึงเนื้อหาด้านบวกนมาก่อนแล้วจึงใช้คำเชื่อมเพื่อนำเสนอเนื้อหาด้านลบ การใช้กลวิธีดังกล่าวทำให้เห็นว่าแม้หนังสือพิมพ์ต้องการชูประเด็นด้านบวกแต่ก็ยังมี การสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 28 ขณะที่โรงเรียนอาชีวศึกษาที่ผลิตแรงงานได้ตรงตามความต้องการของตลาดก็ไม่ดึงดูดให้เด็กเข้าไปเรียน เพราะภาพลักษณ์นักเรียนตีกัน และค่านิยมที่ว่าเด็กอาชีวะมีศักดิ์ศรี เงินเดือนความก้าวหน้าในหน้าที่การงานด้อยกว่าเด็กมหาวิทยาลัย (ไทยรัฐ, 8 สิงหาคม 2556)

จากตัวอย่างที่ 28 พบการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล โดยมีการใช้คำว่า “เพราะ” สื่อให้เห็นว่ายังคงมีค่านิยมด้านลบเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าแม้ในเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นเนื้อหาเชิงบวกที่เกี่ยวกับความต้องการผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่ไม่สามารถเพิ่มจำนวนผู้เรียนได้อย่างเต็มที่เพราะมีสาเหตุจากค่านิยมและภาพลักษณ์ความรุนแรง

4.2.2.5 การใช้มูลบทที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา

จากการศึกษาพบการใช้รูปภาพที่สื่อมูลบทต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ในกลุ่มคำกริยาบ่งการเปลี่ยนสภาพ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 29 ตรงนี้จะเป็นมิติใหม่ในการสร้างคน เปิดทางเลือกใหม่ให้ผู้ปกครอง ซึ่งเราทำตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มจากให้ทุนเด็ก จบมามีงานทำ เด็กจำนวนมากเลือกไปเรียนที่มหาวิทยาลัย เพราะเขาไม่เห็นทางออก อาชีวะพันธุ์ใหม่จะเป็นการสร้างคนของตัวเองเข้าสู่ระบบมาตรฐานของตัวเอง ตรงนี้จะเป็นแพตเทิร์นทำให้มุมมองต่อเด็กอาชีวะเปลี่ยนไป (เดลินิวส์, 7 เมษายน 2561)

ตัวอย่างที่ 30 รอยยิ้มของทุกคนจะยิ่งเปิดกว้างขึ้น เพราะสิ่งที่ สอศ.และชาวอาชีวศึกษาได้มอบให้กับสังคมไทยนั้นยังช่วยลบล้างค่านิยมที่ผิดๆ สร้างค่านิยมใหม่ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้ “คนอาชีวะ” อีกด้วย (มติชน, 31 ธันวาคม 2558)

จากตัวอย่างที่ 29 สื่อให้เห็นว่าคนในสังคมยังมีมุมมองที่ไม่ดีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาจึงต้องมีการเปลี่ยนให้ดีขึ้น ตัวอย่างที่ 30 สื่อว่าสังคมยังคงมีค่านิยมที่ไม่ดีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา จึงต้องลบล้างค่านิยมดังกล่าว โดยมีรูปภาพที่สื่อมูลบทคือ คำว่า “เปลี่ยน” “ลบล้าง”

4.2.3 กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ มีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 การเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ จากการศึกษาคำศัพท์ที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ ดังนี้

1) การใช้คำเรียกที่สื่อความหมายด้านลบ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 31 คอลัมน์ : ชาวสันถนโลก : นร.อรรถพาล (ไทยรัฐ, 28 สิงหาคม 2558)

ตัวอย่างที่ 32 รอดตรวจจรรยาบรรณนักเรียนนักเลง (เดลินิวส์, 10 ธันวาคม 2555)

จากตัวอย่างที่ 31-32 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สื่อความหมายด้านลบ ได้แก่คำว่า “นักเรียนอรรถพาล” และ “นักเรียนนักเลง” ถ้อยคำดังกล่าวใช้คำที่มีความหมายเชิงลบมาประกอบกับคำว่านักเรียน ในที่นี้คือผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้คำเรียกดังกล่าวสัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลอันตรายจากพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง

2) การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านลบร่วมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา เป็นการเน้นย้ำให้เห็นลักษณะไม่ดีของผู้เรียนอาชีวศึกษา ส่งผลให้เกิดภาพตัวแทนด้านลบ โดย

แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงความรุนแรงของผู้เรียนอาชีวศึกษา เป็นการเน้นย้ำให้เห็นพฤติกรรมด้านความโหดร้าย การใช้ความรุนแรง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 33 เมื่อเวลา 08.30 น. วันที่ 22 พ.ย. ร.ต.ท.เปล่ง พานแก้ว ร้อยเวร สภ.พระนครศรีอยุธยา รับแจ้งมีเหตุนักศึกษาเทคนิคทะเลาะวิวาทและขว้างระเบิดใส่คู่อริ บริเวณหน้าปั้มน้ำมันร้างทางเข้าเมืองพระนครศรีอยุธยา หมู่ 3 ต.คลองสวนพลู มีผู้บาดเจ็บหลายราย (เดลินิวส์, 24 พฤศจิกายน 2556)

จากตัวอย่างที่ 33 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “นักศึกษาเทคนิค” และพบการใช้หรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านลบในด้านความรุนแรง โดยพบค่านาม “ระเบิด” และคำกริยากลุ่มแสดงการกระทำ “ทะเลาะวิวาทและขว้างระเบิดใส่คู่อริ” การใช้คำดังกล่าวทำให้เห็นว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมรุนแรงสัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลอันตรายจากพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง

2.2) คำหรือชุดคำที่สื่อถึงการไม่เกรงกลัวกฎหมายของผู้เรียนอาชีวศึกษา เป็นการเน้นย้ำให้เห็นพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมาย/มาตรการของภาครัฐ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 34 นับวันยิ่งหนักขึ้น ปัญหาเด็กช่างกลสถาบันเก่าแก่ที่เคยยกพวกตีกันห่างหายไปนาน เริ่มกลับมาก่อเหตุยกพวกไล่แทงกันหน้าห้างมาบุญครอง แยกปทุมวัน เย้ยกฎหมาย ไม่มีเกรงกลัวกฎหมาย (ไทยรัฐ, 6 สิงหาคม 2560)

จากตัวอย่างที่ 34 พบการใช้คำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษาในคำว่า “เด็กช่างกลสถาบันเก่าแก่” และพบคำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านลบในด้านความรุนแรง โดยเป็นคำกริยากลุ่มแสดงการกระทำ “ก่อเหตุยกพวกไล่แทงกัน” และคำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านลบด้านการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย/มาตรการของภาครัฐ “เย้ยกฎหมาย ไม่มีเกรงกลัวกฎหมาย” การใช้คำดังกล่าวสัมพันธ์กับภาพตัวแทนว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาไม่เคารพกฎหมาย

จากการวิเคราะห์พบว่าในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันยังคงมีการนำเสนอภาพของผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านลบ แม้จะมีปริมาณน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับภาพด้านบวก แต่การปรากฏภาพด้านลบดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความคิดและมุมมองของคนในสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาได้

กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้งสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

กลวิธีทางภาษา	การใช้คำศัพท์	ทัศนภาวะ	การปฏิเสธมูลบท	มูลบท	อุปลักษณะ	สหบท	ประโยคแสดงความขัดแย้ง	ประโยคแสดงเหตุ-ผล
ภาพตัวแทน								
ภาพตัวแทนด้านบวก	✓	✓			✓	✓		
ภาพตัวแทนด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบ			✓	✓		✓	✓	✓
ภาพตัวแทนด้านลบ	✓							

4.3 ภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษา

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอว่าภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาประกอบสร้างขึ้นโดยใช้กลวิธีทางภาษาอย่างไร ดังนี้

4.3.1 ภาพตัวแทนด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา ภาพที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ได้แก่

4.3.1.1 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ภาพตัวแทนนี้สัมพันธ์กับนโยบายภาครัฐที่เน้นประเด็นความสำคัญของผู้เรียนอาชีวศึกษา ตลอดจนต้องการเพิ่มและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาอย่างเร่งด่วน กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้คำเรียกที่สื่อความหมายด้านบวก การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกร่วมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้อุปลักษณะเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญและเป็นผู้ที่ประเทศต้องการ การใช้สหบทเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญ

4.3.1.2 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่สามารถฝึกฝน/พัฒนาได้ ภาพตัวแทนนี้สัมพันธ์กับนโยบายภาครัฐและความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกร่วมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้อุปลักษณะเพื่อสื่อว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีความสำคัญและเป็นผู้ที่ประเทศต้องการ

4.3.1.3 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีน้ำใจ

ช่วยเหลือสังคม ภาพตัวแทนนี้สัมพันธ์กับนโยบายภาครัฐที่เน้นประเด็นความสำคัญของการอาชีวศึกษาและต้องการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของผู้เรียนอาชีวศึกษา กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกพร้อมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้ทัศนภาวะเพื่อสื่อภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา

4.3.1.4 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีรายได้ และมีความก้าวหน้าในการทำงาน
ภาพตัวแทนนี้สัมพันธ์กับนโยบายภาครัฐที่ต้องการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของการเรียนและผู้เรียนอาชีวศึกษา กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านบวกพร้อมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา

4.3.2 ภาพตัวแทนด้านบวกที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา
ในการประกอบสร้างภาพตัวแทนด้านบวกยังพบรูปภาพภาษาที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ภาพที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ได้แก่

4.3.2.1 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถ แต่ยังเป็นบุคคลที่คนในสังคมมองว่ามีพฤติกรรมไม่ดี โดยเฉพาะด้านความรุนแรง และยังเป็นบุคคลที่ด้อยกว่าหรือไม่เท่าเทียมกับผู้เรียนสายสามัญหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การปฏิเสธมูลบทเพื่อโต้แย้งความคิดด้านลบที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง

4.3.2.2 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้มีความสำคัญที่ประเทศชาติต้องการ แต่คนส่วนใหญ่ยังมีความคิดว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีภาพลักษณ์ไม่ดี เช่น เรียนไม่เก่ง เกเร เป็นต้น กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้มูลบทที่สะท้อนมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา การใช้สหบทที่สะท้อนมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา และการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล

4.3.3 ภาพตัวแทนด้านลบของผู้เรียนอาชีวศึกษา ภาพที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ได้แก่

4.3.3.1 ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลอันตรายจากพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง และเป็นบุคคลที่ไม่เคารพกฎหมาย กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์เกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยแบ่งเป็น 1) การใช้คำเรียกที่สื่อความหมายด้านลบ 2) การใช้คำหรือชุดคำที่สื่อความหมายด้านลบพร้อมกับคำเรียกผู้เรียนอาชีวศึกษา

จากการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาที่น่าเสนอในข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันปรากฏภาพด้านบวกอย่างเด่นชัด ทั้งภาพของการเป็นบุคคลสำคัญต่อประเทศชาติ การเป็นผู้ที่ฝึกฝน/พัฒนาได้ การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ การเป็นผู้ที่มีรายได้และความก้าวหน้าในการ

ทำงาน ภาพด้านบวกดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่ต้องการส่งเสริมการอาชีวศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผู้วิจัยพบข้อค้นพบสำคัญ 2 ประเด็น คือ 1) ภาพด้านบวกดังกล่าวยังปรากฏรูปภาษาที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในประเด็นภาพลักษณ์ความรุนแรงและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และ 2) พื้นที่ข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันควรจะเป็นพื้นที่เพื่อการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษา นอกจากจะมีการสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมแล้ว ยังปรากฏภาพด้านลบในประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรง และการไม่เคารพกฎหมายอยู่ด้วย

4.4 วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

4.4.1 วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม

ตามกรอบการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้ การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) เป็นการอธิบาย 2 กระบวนการสำคัญ ได้แก่ การผลิตและกระจายตัวบท (text production) และการบริโภคและการตีความตัวบท (text consumption) เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานด้านภาษาศาสตร์ที่เน้นการวิเคราะห์ตัวบท การกล่าวถึงวิธีปฏิบัติทางวาทกรรมเพื่อให้เห็นปัจจัยในการเลือกผลิตหรือเลือกใช้รูปภาษานั้นๆ ผู้วิจัยจะกล่าวโดยสรุป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการผลิตและกระจายตัวบทของข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

การผลิตและกระจายตัวบทของข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย	
ผู้ผลิต ตัวบท	<p>- ผู้ผลิตตัวบทหรือผู้ส่งสารของข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย คือ ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข่าวและบทความ แบ่งออกเป็น 1) ข่าวการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ได้แก่ ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้เรียบเรียงข่าว และบางข่าวรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวแจ้งให้สื่อมวลชนทราบ 2) บทความหรือคอลัมน์การศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน มีผู้ส่งสาร คือ ผู้เขียนบทความ คอลัมน์นิสต์หรือนักเขียนคอลัมน์ ผู้ส่งสารเหล่านี้มักเป็นนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เขียน ทำให้เนื้อหาที่น่าเสนอมีความน่าเชื่อถือ</p> <p>- จุดมุ่งหมายของผู้ผลิตตัวบท แบ่งออกเป็น 1) ข่าวที่เกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อรายงานเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ ที่เพิ่งจะเกิดหรือกำลังเกิดขึ้นให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้ และเชื่อถือเรื่องราวที่น่าเสนอ 2) บทความหรือคอลัมน์เกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยผู้เขียนมุ่งหวังให้ผู้อ่านเห็นด้วยหรือคล้อยตาม</p>

การผลิตและกระจายตัวของข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย	
การกระจายตัวบท	การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรทำให้นำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาได้มาก อีกทั้งหนังสือพิมพ์รายวันมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย มีกำหนดออกเป็นประจำทุกวัน สม่่าเสมอ สามารถกระจายสู่ผู้อ่านได้ทั่วประเทศ ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ เช่น การแจ้งข่าวสาร รายงานข้อเท็จจริง รวมถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา จึงมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของผู้อ่านเป็นวงกว้าง

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันเกิดจากผู้ผลิตหลายส่วน เป็นการรายงานข้อเท็จจริงและการเสนอความคิดเห็น ข่าวและบทความการศึกษาที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นย้ำ ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนและผู้เรียนอาชีวศึกษา อีกทั้งยังเน้นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาสู่สาธารณชน เพื่อหวังให้เกิดมุมมองเชิงบวกต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แต่การจะที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวบางครั้งยังมีการใช้รูปภาพที่สะท้อนถึงมุมมองด้านลบของสังคม แม้ว่าจะเป็นการนำเสนอโดยที่ผู้เขียนไม่ได้ตั้งใจ หรือผู้เขียนอาจต้องการแสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม แต่การใช้รูปภาพที่สะท้อนถึงมุมมองด้านลบเหล่านั้น อาจมีผลในการตอกย้ำให้เห็นมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในสังคมโดยที่ผู้ส่งสารอาจจะไม่ได้มีเจตนาและอาจจะไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าว นอกจากนี้ในข่าวและบทความการศึกษายังพบการนำเสนอเนื้อหาด้านลบ โดยเฉพาะความรุนแรงปรากฏอยู่ด้วย และเมื่อตัวบทหนังสือพิมพ์รายวันสามารถกระจายสู่ผู้อ่านได้ง่ายและรวดเร็ว สิ่งทีหนังสือพิมพ์นำเสนอจึงมีอิทธิพลต่อความคิดหรือมุมมองของผู้อ่าน

ตารางที่ 4 แสดงการบริโภคและการตีความตัวของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

การบริโภคและการตีความตัวของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย	
การบริโภคตัวบท	ผู้บริโภคตัวบทหรือผู้อ่านข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีขนาดใหญ่ กระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเนื้อหาต่างๆ ได้ตามความสนใจ โดยทั่วไปผู้อ่านมักสนใจข่าวหน้าหนึ่งมากกว่าข่าวและบทความการศึกษาที่อยู่หน้าในของหนังสือพิมพ์รายวัน แม้ว่าข่าวและบทความการศึกษาจะมีการประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวกในปริมาณมากกว่าด้านลบ แต่เมื่อผู้อ่านให้ความสนใจน้อย จึงส่งผลต่อการสร้างการรับรู้ของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านรับรู้ภาพด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาได้น้อยกว่าภาพด้านลบที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในข่าวหน้าหนึ่ง

การบริโภคและการตีความตัวบทของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย	
การตีความตัวบท	ผู้บริโภคตัวบท/ผู้อ่านมักตีความว่าเนื้อหาที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์รายวันเป็นความจริงที่น่าเชื่อถือจึงยอมรับและคล้อยตามข้อมูลนั้น ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาด้านลบหรือด้านบวก และในการนำเสนอเนื้อหาด้ว้านบวกยังปรากฏรูปภาษาที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา เท่ากับเป็นการสื่อสารความคิดด้านลบในเรื่องต่างๆ เช่น พฤติกรรมความรุนแรง ความไม่ก้าวหน้า ความไม่เท่าเทียมกับการเรียนสายสามัญไปสู่ผู้อ่าน เมื่อผู้อ่านได้รับการตอกย้ำความคิดดังกล่าวซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องอาจทำให้ความคิดดังกล่าวฝังแน่นอยู่ในสังคม

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้บริโภคตัวบท คือ ผู้อ่านข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์รายวัน และมักให้ความเชื่อมั่นกับเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ การที่ตัวบทนำเสนอเนื้อหาด้ว้านบวกแต่มีการปรากฏรูปภาษาที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แม้ว่าจะมีจุดประสงค์เพื่อเสริมภาพด้ว้านบวกให้เด่นชัดขึ้น หรือต้องการแสดงให้เห้้นว่ามี การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่การใช้รูปภาษาดังกล่าวก็แสดงให้เห็นว่ายังมีความคิดหรือมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ในสังคม

4.4.2 วิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (sociocultural practice) เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับตัวบท ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบสร้างตัวบท/ภาพตัวแทน และ 2) ผลทางอุดมการณ์ที่อาจจะเกิดจากการนำเสนอภาพตัวแทน ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

4.4.2.1 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบสร้างตัวบท/ภาพตัวแทน ได้แก่

1) **ทัศนคติ และค่านิยมที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาของคนในสังคมไทย** ทัศนคติและค่านิยมที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาในสังคมไทยมักเป็นไปในด้านลบ ดังผลการศึกษาของ ชัตติยะ นุตวัตร (2552) และ ธีรวุฒิ บุญยโสภณ (2553) ที่ว่าสาเหตุหลักที่ทำให้จำนวนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาลดลง คือเรื่องภาพลักษณ์ของการใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาทในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาบางกลุ่มที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนทำให้ผู้ปกครองไม่กล้าส่งบุตรหลานเข้าเรียน นอกจากนี้ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2556) ยังได้กล่าวถึงค่านิยมด้ว้านการศึกษาของไทยไว้ว่า “สังคมไทยมีค่านิยมผิดๆ เกี่ยวกับการทำงานซึ่งมาจากคนชั้นสูง เช่น “รักดีห้ามจ้ว รักชั่วห้ามเสา” “ขอให้ได้เป็นเจ้าของคนนายคน” “ขอให้ได้นั่งกินนอนกิน” ทำให้ขาดการเห็นคุณค่าในงาน (Work Value) ถูกการทำงานหนัก ต่างจากคนญี่ปุ่น คนจีน คนเยอรมัน คนอเมริกัน ทำให้ถูกอาชีวศึกษา ทั้งที่อาชีวศึกษาสำคัญมาก ดังที่ประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญกับอาชีวศึกษามากทำให้

เศรษฐกิจแข็งแกร่ง การดูถูกอาชีวศึกษาทำให้ไม่มีคนอยากเรียน แล้วเด็กอาชีวะจะอยู่ได้อย่างไรถ้าเขาไม่ให้เกียรติ ค่านิยมจอมปลอมทำให้คนไทยอยากได้ปริญญาแต่ไม่ได้อยากเรียน” จากทัศนคติดังกล่าวที่ฝังลึกในสังคมไทยมานาน ทั้งภาพลักษณ์เรื่องความรุนแรง การทะเลาะวิวาท การไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ประกอบกับการนำเสนอภาพด้านลบของในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีมักจะพบการใช้รูปภาพลักษณะเหมารวม เช่น การใช้คำเรียกว่า “อาชีวะอันธพาล” “อาชีวะโหด” “ช่างกลซ่า” เป็นต้น เป็นการตอกย้ำภาพเหมารวมว่าผู้เรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมไม่ดี นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาสายช่างกลายเป็นตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด ทั้งที่แท้จริงแล้วการเรียนสายอาชีพหรือการเรียนอาชีวศึกษามีหลากหลายสาขา การนำเสนอเช่นนี้ส่งผลให้คนในสังคมมีทัศนคติ และค่านิยมที่ไม่ดีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามประกอบสร้างภาพด้านบวก แต่ยังพบว่าภาพด้านบวกดังกล่าวยังปรากฏรูปภาพที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมอยู่ด้วย

2) นโยบายและมาตรการการพัฒนาประเทศของภาครัฐ ปัจจุบันประเทศไทยมียุทธศาสตร์สำคัญภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เน้นในเรื่องการพัฒนาสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกลไกประชารัฐ โมเดลประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตอุตสาหกรรม ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (ภักดี รัตนมุขย์, 2561: 14) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายดังกล่าว รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาอย่างเร่งด่วนและหวังให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นนี้เป็นปัจจัยด้านสถานการณ์ปัจจุบันที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนด้านบวกของผู้เรียนอาชีวศึกษาเพื่อให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษามากขึ้น

4.4.2.2 ผลทางอุดมการณ์ที่อาจจะเกิดจากการนำเสนอภาพตัวแทน ภาพตัวแทนที่ประกอบสร้างขึ้นในตบหน้หนังสือพิมพ์รายวันย่อมส่งผลทางอุดมการณ์ต่อความคิดของคนในสังคมใน การที่จะชักนำให้ผู้รับสารมีความคิดหรือมุมมองต่อเรื่องต่างๆ ตามที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ สอดคล้องกับการศึกษาของภารดี ดวงนภา (2550) และประภาภรณ์ รัตโน (2552) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับการรับรู้ตีความของคนในสังคม สรุปได้ว่า การกำหนดวาระข่าวสาร (agenda setting) คือการที่สื่อมวลชนมีอำนาจในการคัดเลือกหรือละเว้นเรื่องราวที่จะนำเสนอ หรือกล่าวได้ว่า สื่อกำลังพยายามสร้างค่านิยมหรือความคิดบางอย่างให้กับผู้อ่าน การชูประเด็น (priming) คือบทบาทของสื่อมวลชนที่สามารถเบนความสนใจ

ของประชาชนให้หันเหไปทางใดทางหนึ่งได้ โดยประเด็นที่สื่อมวลชนให้ความสนใจจะมีอิทธิพลทำให้ประชาชน ประเมินบุคคลหรือสถานการณ์ใดๆ โดยใช้มาตรฐานประเด็นที่รับรู้ผ่านสื่อมวลชนในขณะนั้น *การกำหนดกรอบในการรับรู้ข่าวสาร (framing)* คือการที่สื่อมวลชนสามารถกำหนดเนื้อหาและวิธีการนำเสนอได้ว่าจะเบน ความสนใจสาธารณชนไปสู่หัวข้ออะไร และในหัวข้อนั้นจะให้สนใจประเด็นไหน อย่างไร และรู้ลึกอย่างไร

ข้อมูลข้างต้นสัมพันธ์กับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยใน ข่าวหน้าหนึ่งมักชูประเด็นหรือตอกย้ำภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านความรุนแรงจนกลายเป็นภาพเหมารวม ส่งผลให้คนในสังคมมองว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคคลอันตราย มีพฤติกรรมไม่ดี ทั้งที่ความจริงผู้เรียนที่มี พฤติกรรมดังกล่าวมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น และแม้ว่าวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาที่อยู่ส่วนหน้าในจะ พยายามนำเสนอภาพด้านบวกให้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถลบด้านลบออกไปได้ ขณะเดียวกันการ นำเสนอภาพด้านบวกก็ยังคงมีการสะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แม้ว่าการนำเสนอภาพ ด้านบวกที่มีการสะท้อนมุมมองด้านลบนั้น อาจเป็นความพยายามที่จะลบด้านลบภาพเดิมๆ และแสดงให้เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่อีกมุมหนึ่งก็อาจจะมีผลในการเน้นย้ำความคิดด้านลบต่อผู้เรียน อาชีวศึกษาในสังคมไทย นอกจากนี้ในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษายังพบการนำเสนอภาพด้านลบ ควบคู่ไปด้วย ถึงแม้การศึกษาตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อาจไม่สามารถสอบถามผู้รับสารได้ ทันทิว่าได้รับอิทธิพลหรือผลทางอุดมการณ์ดังกล่าวหรือไม่ แต่การที่คนในสังคมยังคงมีความคิดที่ว่าผู้เรียน อาชีวศึกษาเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่ดี ไม่เท่าเทียมกับผู้เรียนสายสามัญและคนส่วนใหญ่ ย่อมสะท้อนถึงผล ทางอุดมการณ์ที่ผู้อ่านได้รับจากการนำเสนอของหนังสือพิมพ์รายวัน ความคิดดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อคนใน สังคมเท่านั้น หากยังมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาของ รัฐบาลอีกด้วย การประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้เรียนอาชีวศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันส่งผลกระทบต่อ ความคิดและมุมมองของคนในสังคมที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา หากผู้อ่านขาดวิจารณญาณ ไม่รู้เท่าทันการ นำเสนอของหนังสือพิมพ์ ความคิดที่ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นกลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมไม่ดี ไม่เท่าเทียมกับผู้เรียน สายสามัญและคนส่วนใหญ่ก็จะยังคงฝังลึกในสังคมต่อไป ความคิดดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อคนในสังคม เท่านั้นยังส่งผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลอีกด้วย

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นว่าในวาทกรรมข่าวและบทความการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้เรียนอาชีวศึกษาในด้านบวกมากที่สุด อย่างไรก็ตามการนำเสนอภาพดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาได้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะยังปรากฏรูปภาพที่สะท้อนมุมมองด้านลบของสังคมต่อผู้เรียนอาชีวศึกษา แม้ว่าจะมีจุดประสงค์เพื่อเสริมภาพด้านบวกให้ชัดเจน แต่การใช้รูปภาพเหล่านั้นก็มีผลในการแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมยังคงมีมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาอยู่ ส่วนภาพตัวแทนในด้านลบแม้จะพบในปริมาณน้อย แต่มักจะเป็นภาพที่สอดคล้องกับการนำเสนออย่างโดดเด่นในข่าวหน้าหนึ่ง เท่ากับเป็นการตอกย้ำภาพด้านลบเหล่านั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงน่าจะทำให้มีผลอย่างมากต่อความคิดและความเชื่อของผู้อ่าน และหากผู้อ่านเชื่อว่าภาพที่นำเสนอเป็นความจริงทั้งหมด หรือไม่รู้เท่าทันวาทกรรมว่าภาพด้านลบดังกล่าวเป็นเพียงการเลือกนำเสนอในบางแง่มุมเท่านั้นก็อาจจะเกิดทัศนคติหรือมีมุมมองด้านลบต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาได้ ข้อค้นพบนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความตระหนักรู้ในด้านการสื่อสาร กล่าวคือสื่อมวลชนในฐานะผู้ส่งสารควรจะมีมาตรฐานในการใช้ภาษาที่อาจจะสะท้อนมุมมองด้านลบและการนำเสนอภาพด้านลบในลักษณะภาพเหมารวม ส่วนประชาชนในฐานะผู้รับสารควรมีวิจารณญาณในการตัดสินใจและประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอว่าไม่ได้นำเสนอในทุกแง่มุม แต่เป็นการเลือกสรรภาพบางด้านให้โดดเด่น ดังนั้นจึงควรตั้งคำถามต่อการรับข้อมูลข่าวสารว่ามีการนำเสนออย่างรอบด้านหรือไม่ หรือมีอคติใดที่แฝงมากับการนำเสนอข้อมูลนั้น เพราะอคติหรือความคิดด้านลบที่สะท้อนผ่านวาทกรรมอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี้อาจช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและส่งเสริมการอาชีวศึกษาได้ตระหนักรู้ถึงพลังของภาษาที่มีผลต่อความคิดและความเชื่อของคนในสังคม การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่างรอบคอบปราศจากการสื่อทัศนคติด้านลบจะมีส่วนช่วยให้นโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ หากข่าวสารเชิงสนับสนุนบางส่วนมีการนำเสนอที่สะท้อนมุมมองด้านลบแม้ว่าจะไม่ได้มาจากความตั้งใจของผู้นำเสนอ ความมุ่งหวังที่จะส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษาและทำให้ประชาชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนอาชีวศึกษาก็อาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยากหรืออาจต้องใช้เวลามากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). สื่อและวัฒนธรรมศึกษากับสังคมไทย. *รัฐศาสตร์สาร*, 23(3), 51-97.
- ชัตติยะ นุตวัตร. (2552). *กระบวนการตัดสินใจเลือกศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชนในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศชาธิป พาณิชตระกูล. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ว่าด้วยชายรักชายในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พ.ศ.2555: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2558). *หนังสือคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- จันทิมา เขียวมานนท์. (2549). *การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิสัมพันธ์วิเคราะห์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จิตาภา สืบวงษ์. (2553). *สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท: กรณีศึกษานักเรียน นักศึกษา อาชีวศึกษา โรงเรียนเทคโนโลยีสยาม (ช่างกลสยาม) เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- ชุนพฤทธิ์กร จิรวรภกิจ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพแทนของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เรียกว่า “เซเลบริตี้” ที่สื่อผ่าน บทสัมภาษณ์ในนิตยสารภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์ แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงนภา มกรานุรักษ์. (2554). *อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธีระวุฒิ บุญยโสภณ. (2553). *แนวทางการพัฒนาการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ 1(1), 156-160.*
- ธีระ บุษบกแก้ว. (2553). *กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองในกลุ่มเกย์ออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธีระยุทธ สุริยะ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประภาภรณ์ รัตน์. (2552). การนำเสนออุดมการณ์ทางพุทธศาสนาของหนังสือพิมพ์รายวัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ประเวศ วะสี. (2556). การศึกษาเพื่อสัมมาชีพ จุดคานงัดระบบการศึกษาไทย. *เดลินิวส์* (14 มิถุนายน 2556): 7.
- ไปรยา ศรีสวัสดิ์. (2550). การสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาสายช่าง. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ภัคดี รัตนมุขย์. (2561). *THAILAND 4.0 ตอบโจทย์ประเทศไทย?*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ภาวดี ดวงนา. (2550). การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม “จิตศรัทธา” ของหนังสือพิมพ์รายวันและความคิดเห็น ของประชาชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ศิริพร ภัคดีมาสุก. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษา ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อ ทบทวน ความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของผู้ชุมนุมทางการเมืองในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ช่วงปี พ.ศ.2549-2557 ในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- สุดาพร สีนประสงค์. (2553). สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ระดับอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ
- สุภัทร แก้วพัตร. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อมร ตีวกุล. (2553). สภาพพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยการอาชีพ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตจังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภาษาต่างประเทศ

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, N. (1995a). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.

Fairclough, N. (1995b). *Media discourse*. London: Edward Arnold.

Machin, D. and Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: a multimodal introduction*. Los Angeles : SAGE.

VACANA JOURNAL